

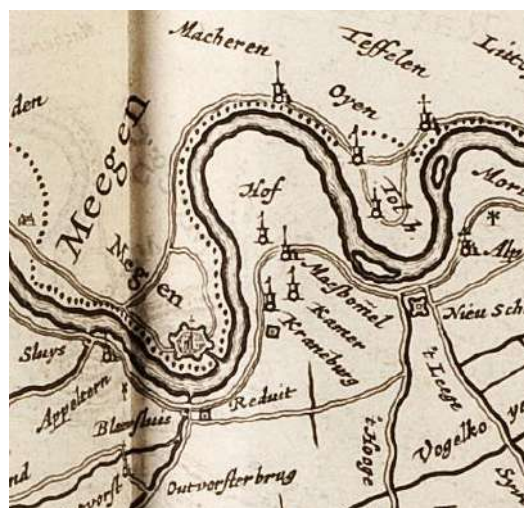
Het Huys Croonenborch

John Ridders, november 2022

Ter inleiding

Ooit stonden er in Maasbommel twee versterkte huizen met elk een gracht daaromheen; kleine kasteeltjes die samen met de bijbehorende boerenhoeven en landerijen eigendom waren van de adel: 'het Hof' en 'Huys Crooneborch'. Beide zouden eeuwenlang het aanzien van het dorp bepalen, maar met beide zou het uiteindelijk slecht aflopen, ze werden vernield, verbrand en gesloopt. Alleen hun verleden en dat van hun bewoners zou in documenten blijven voortbestaan. Het kasteeltje 'het Hof' behorend bij de Heerlijkheid Maasbommel als leen van de Hertog van Gelre, en het 'Huys Croonenborch' met schuren en landerijen als onderleen van de Heer/Vrouwe van de 'Hofstad Maasbommel'. Maar de beleende bewoners beschouwden ook hier hun leen al snel als eigendom dat vererfd kon worden zolang de leenheer niet ingreep. Zo bleef het in de familie of kon het zelfs verkocht worden.

Het belangrijkste kasteeltje was ongetwijfeld Het Hof. Als op 15 augustus 1312 Maasbommel van graaf Reinald I stadsrechten heeft gekregen, wordt nog geen honderd jaar later, in 1403 en enkele volgende jaren, Rutger van Bommel beleend door hertog Reinoud IV van Gelre met *'Die hoffstadt tot Bommel met 8 mergen lants daer sij inne gelegen is, met der heerlicheyt ende al heuren tobehoren, manne, dienstmanne ende koermoetsche luyde, die daerto behoren; item de uterweert tot Bommel, artlandt, rijsweert, huys, hoffstadt ende alinck, so hij gelegen is tusschen der alder ende nijer Masen, gelijk hij Goossens van Bommel te wesen plach; item die windmeule to Bommel, ende 4 mergen lants op der Tangen, 5 mergen op de grienden, 7 mergen op der Heerengeslach, 3 mergen in den Luysbeemt, 9 mergen in den Uteren beemt, 1 mergen in den Leutershovel; item den Newencamp alinck als hij gelegen is; al tsamen tot Maesbommel tot eenen Kuykschen leen'* ¹. Of Rutger van Bommel echter ook daadwerkelijk de initiatiefnemer van de bouw van het kasteeltje 'het Hof' is geweest valt te betwijfelen; hij wordt immers ook beleend met het 'huys' dat er dan kennelijk op die plek al staat. Maar dat hij er, net als tal van zijn nazaten, gewoond heeft, is wel zeker.

detail van het Kwartier van Nijmegen, door N. van Geelkercken, 1639, waarop naast het Hof ook 'Kroneburg' staan aangeduid; bron: Prov. Archief

De geschiedenis van het Hof en zijn bewoners is inmiddels beschreven ². Dit verhaal gaat over de geschiedenis van het Huys den Croonenborch. Directe aanleiding was het verhaal dat Ton Tielen in 1989 onder de titel **'JURA ENGELBARTS, EEN TROUW DIENAAR'** in het tijdschrift Tweestromenland, n° 63 schreef; een boeiend verhaal over de bewoners van de 'Kroneburg', dat opnieuw aandacht verdiende, maar ook aangevuld kon worden.

¹ Mr.J.J.S. Baron Sloet, dr. J.S. Van Veen en Jhr. Mr. A. H. Martens van Sevenhoven, Register op de Leenaktenboeken van het vorstendom Gelre en graafschap Zutphen, 1924.

² John Ridders, De geschiedenis van het Hof, een poging tot reconstructie; John Ridders, De laatste Heer van Maasbommel; beide te vinden op 'hanzestadmaasbommel.info', historie.

Het huis en perceel Kronenburg

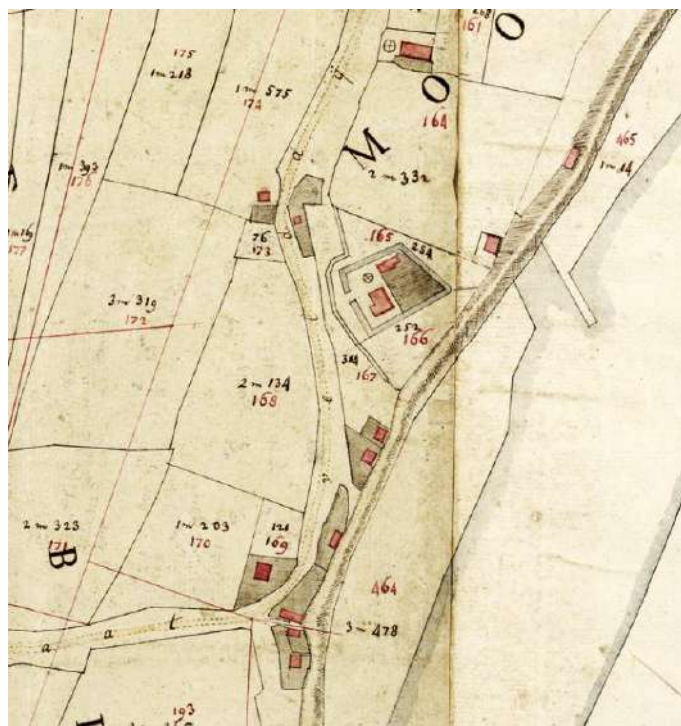
Het in de eerste voetnoot genoemde Register op de Leenakteboeken vermeldt op bladzijde 88 en 89 de 'leenmannen' met hun leen : *"Het Huys den Croonenborch, met den bongaert, hoff, gepaet ende aencleven van dien, soo 't selve binnen Maesbommel in sijn oude bepaelinge is gelegen, streckende tot in de Maeze; met noch twee campen liggende tegen het voors. huys over, recht over de gemeine straet, groot sestenhalfve mergen, genoemt de Gaensacker ende Blick, oostwaerts de gemeine straet, suyden Wouter Toenissen ende kercken-ende gasthuyskempken, west eenen camp lants genoemt de Geer, ende noorden Harmen Jacobs van Dans ende een perceel lants genaemt de Lucht; sijnde vrij ende allodiael [J.R.: = zonder leenrechten van anderen] goet, opgedraegen aen de heer stadtholder van de leenen ende weder te ontfangen ten Zutphenschen rechten bij..."*

Wanneer het middeleeuwse Huys Croonenborch met de slotgracht gebouwd is, is zonder archeologisch onderzoek moeilijk vast te stellen. A.G. Schulte beweert echter dat het huis waarschijnlijk al in de tweede helft van de 15e eeuw vervangen is door een boerderij³. Maar aan deze bewering valt te twifelen gezien het bestaan van een betrekkelijk 'obscure' tekening van het kasteel uit 1667 van een zekere P. Verstegen⁴. Dezelfde bron geeft een beschrijving van (de tekenaar) A. de Haan uit 1732 die een zekere overeenkomst vertoont met de tekening van Verstegen:

"Noch vind men hier aan den dijk of liever tussen de kerk en den dijk even boven Maesbommel een out vervallen huys, bekend in de kaart van Sligtenhorst⁵ met de naam Kraenburg. 'tPlaght voor deze te behoren aan een sekere mevrouw die bij afsterven dit huys aan eenen van harer dinaren gelegateert heeft welke aldaar van die tijt af met de woon is gekomen en even de daarbij gevoegde

't Huys de Kranenburg, 1667 te Maesbommel, (over)getekend door P. Verstegen

verpondingskaart 1809

³ A.G. Schulte, *het Land van Maas en Waal*, bladzijde 295, 1986.

⁴ Waarschijnlijk is deze prent afkomstig uit de 'Atlas der Vereenigde Nederlandsche `Provintien en onderderhoorige landschappen in oude en nieuwe geographische Kaarten en Printen, nevens een groote menigte Teekeningen, Portraits & c. door verscheidene Meesters afgebeeld, in 82 Deelen, Mr. Mattheus Brouërius van Niedek, 1743.

⁵ Arend van Slichthorst, XIV Boeken van de Gelderse Geschiedenissen waarin opgenomen de kaart van het Kwartier van Nijmegen uit 1639 van N. van Geelkercken, zie blz. 1.

de 'rivierkaart' uit 1898

landerijen bestaan kan. 't Huys selve is seer klijn en laag bestaande in eenige ledige trapgevel en fijne muuren die ten deele met pannen ten deele met riet of plancken gedeckt en ten deele zonder dack zijn".

De meest nauwkeurige situatietekening van het huis Kronenburg is pas te vinden op de verpondingskaart uit 1809. Het huis met hof ligt vlak bij de plek waar Velddijksestraat (de *gemeine straet*) en Bovendijk tesaamen komen. De locatie van de gebouwen zou overeen kunnen komen met de tekening van Verstegen.

Duidelijk is te zien dat het huis met hof dan nog volledig omringd is door een slotgracht.

In 1891 schrijft Mr. J.W. Staats Evers: "*Het tweede (kasteel) is de tegenwoordige boerderij Kronenburg.....waarop door gracht en fundamenten van dikke muren nog de sporen van een vroeger kasteel zichtbaar zijn*" ⁶. De kadastrale kaart uit 1821 laat zien dat vergeleken met de verpondingskaart uit 1809 dan het achterste deel van de slotgracht al is gedempt. Hetzelfde beeld geeft de rivierkaart uit 1898.

Al vaak is er in de literatuur op gewezen hoe het land van Maas en Waal door de tijden heen werd geplunderd door strijdende troepen: Spaanse, Franse, maar ook Staatse soldaten. Staats Everts vond in de archieven: "*In het jaar 1676 bennen de Franschen in Maas en Waal onder in Maasbommel gevallen, hebben Maasbommel geplundert onder het Casteel en de meeste huijsen verbrant; dit is geschiedt op den 1 Maj des voorzegden jaars*". Op een document uit die tijd, zo meldt hij, bestaat een specificatie van de geleden schade in Maasbommel, opgeschreven door 'Vrouw douarière Waspick' ⁷.

Kadastrale kaart 1821,
Minuutplan Maasbommel

1. Geplunderd haar huis ⁸ te weten alle meubelen benevens veel geld: F 7500,-
2. Het Hooge Huis genaamd het Hof van Maasbommel in de grond verbrand: F 20.000,-
3. Verbrande schuren, twee bergen, rijtuigen enz.: F 10.000,-
4. 150 vette schapen: F 1260,-
5. Verloren 4 schoon paarden: f 600,-
6. Twee koeien: f 110,-
7. Verbrand de koorn- en windmolen: F 3000,-.

⁶ Mr. J.W. Staats Evers, Gelderland's Voormalige Steden, bladzijde 18, 1891.

⁷ Dat was Anna van Boetbergen, gehuwd met Hubertus Engelbertus van Raveschot, Heer van Waspick en Maasbommel; beiden destijds waarschijnlijk woonachtig in Waspick.

⁸ J.R.: Waarschijnlijk Kronenburg

Kort en goed, nog geen tien jaar na het jaar van de afbeelding van P. Verstegen, wordt Het Hof door de Franse troepen met de grond gelijk gemaakt en zal ook Huys Croonenborg flinke schade hebben opgelopen en is misschien al goeddeels gesloopt. Maar wie hadden het Huis Kronenburg met al zijn schuren en landerijen eigenlijk te leen gekregen?

We keren terug naar het reeds genoemde register op de leenaktenboeken (voetnoot 1, blz. 1).

Op 12 april 1660, zo blijkt, wordt Johan van Bommel beleend met Huys den Croonenborch. Van hem is bekend dat hij schepen van Maasbommel is. De dag er na laat hij zijn testament vastleggen.

Na de dood van Johan, laat Balthasar van Erp, de zwager van Johan van Bommel, op 30 december 1667 diens testament openen en blijkt zowaar dat hij, Balthasar, met de Croonenborch beleend is geworden.

Balthasar draagt dit leen op 11 mei 1670 vervolgens op aan de minderjarige Everart van Bleyswijck en een jaar later, op 16 november 1671 aan Aerent Hogenhoek, eveneens minderjarig, waardoor diens voogden het leen opdragen aan de minderjarige Evert van Bleyswijck, wiens vader op 19 juli 1675 de leeneed aflegt. Franco van Bleyswijck en Anna Hogenhoek, de ouders van Evert dragen op 22 augustus 1713 de leen uiteindelijk over op Agnes Maria van Raveschot, douairière van Frans Pllip, Edler van Plotho.

Daarmee begint een nieuw boeiend hoofdstuk van het verhaal over de Kronenburg, het verhaal 'Jura Engelbarts, een trouw dienaar', zoals Ton Tielen, destijds redactie-secretaris van de Historische Vereniging Tweestromenland dat in n° 63, eind 1989 in het gelijknamige tijdschrift publiceerde. Voor een goed begrip: de tekst is integraal getranscribeerd, inclusief de afbeeldingen, maar mijnerzijds via gele tekstkaders voorzien van enkele kanttekeningen.

In het Register van de genoemde leenboeken is de achternaam van Frans Philip verkeerd overgeschreven, het moet zijn 'Plotho', een oud Duits adellijk geslacht; Tielen gebruikt daarom ook steeds de verkeerde naam.

JURA ENGELBARTS, EEN TROUW DIENAAR

Ton Tielen, tijdschrift Tweestromenland, n° 63, 1989

Er was eens een generaal-majoor met de mooie naam Frans Philip, edele von Platho. Hij was gehuwd met de Maasbommelse schone, Agnes Maria van Raveschot, dochter van de heer van Maasbommel. Frans Philip reisde heel wat af, in zijn functie van overste van het Regiment Holstein, in dienst van zijne koninklijke majesteit Friedrich de Eerste, koning van Pruisen. Van een van zijn reizen nam hij een kleine jongen mee. De jongen, met de welluidende naam Jura Engelbarts, viel ook in de smaak bij de vrouw van de overste, die zelf kinderloos was en werd door hen beiden opgenomen en opgevoed.

Hij werd hun trouwe dienaar.

Na de dood van Frans Philip trok Maria Agnes naar haar geboortedorp Maasbommel met Jura in haar kielzog. Na haar dood werd Jura de beloning voor zijn trouw. Het werd een bijna sprookje: hij erfde wel geen kasteel, maar dan toch een kasteel-boerderij, de Kronenburg te Maasbommel. Daarna trouwde hij, niet met een prinses, maar wel met een zeer aantrekkelijke partij, Maria Anna de Leeuw, de dochter van de ontvanger van het Ambt van Tusschen Maas en Waal.

Zij leefden nog lang en gelukkig, kregen acht kinderen en eenendertig kleinkinderen. Tot zover het sprookje.

GILDESCHILD

Aanleiding tot dit artikel is de publicatie van een foto van het gildeschild door Jura Engelbart geschonken aan het Sint Antonius Abt Gilde te Overasselt, waarvan hij in 1724 gildekoning werd. Dit schild is in een opzicht uniek: de geboorteplaats van Jura Engelbarts staat er op. De tekst vermeldt: 'Jura Engelbart geboore in Slavaken van Sterratura'. Een tijdlang hebben enkele stanboomdeskundigen gezocht naar een dorpje met de naam Slavaken of iets wat daar op leek, tevergeefs. De eer de oplossing voor dit raadsel te hebben gevonden komt toe aan Eugenie Wolf, die via de familie Van Eldik zelf afstamt van Jura Engelbarts. De oplossing: Slavaken is identiek aan Slowakije en Sterratura is een dorp dat in later tijden de naam O Tura, Stara O Tura of Stara Tura droeg⁹.

Sterratura ligt tegenwoordig in Tsjechoslowakije, ten zuiden van Witte Karpaten, iets rechts van de lijn Wenen-Brno.

Franz Philip von Plotho (1657- 14 juli 1714) was een succesvolle Pruisische officier met een grote staat van dienst: in 1690 nog majoor, in 1709 uiteindelijk generaal-majoor.

Waar, hoe en vooral waarom Jura door Frans Philip van Plotho werd opgepikt weten we niet. Misschien onderweg op een veldtocht, misschien was Jura een zogenaamd regimentskind: veel militaire legereenheden werden op hun tochten gevolgd door vrouwen en kindren; soms werd een van die kinderen min of meer door het regiment geadopteerd. Wel weten we dat Jura op zeer jonge leeftijd werd opgenomen. Agnes Maria van Raveschot heeft het in haar testament over: "mijnen getrouwen dinaer iora engelbert die ick op gebracht (=opgevoed) heb" ¹⁰.

Over de verblijfplaatsen van Frans Philip van Plotho is niet veel bekend. In 1698 verbleef hij te Kalkar; met zijn vrouw liet hij daar een besloten testament opmaken op 10 januari 1698. In het testament benoemden zij elkaar tot enig erfgenaam, er is geen sprake van kinderen. Een afschrift van dat testament werd ook in Maasbommel bewaard ¹¹. In 1705 voerde Frans Philip voor de Raad van Brabant een proces over de nalatenschap van Johanna Theodora van Raveschot de Capelle, familie van zijn vrouw¹²

Op 15 november 1648 werd Anna van Boetbergen beleend met de Heerlijkheid Maasbommel. Ze trouwde Hubertus Engelbertus van Raveschot, de heer van Waspick. Het echtpaar bezat daardoor Waspick en Maasbommel. Daarna, in 1683 wordt hun oudste zoon Johan Heer van Maasbommel en in 1693 hun jongste zoon Joost François (schepen en heemraad van het Ambt tusschen Maas en Waal).

De zuster van Johan en Joost François was Maria Agnes, in 1713 beleend met de onderleën de Kronenburg.

In 1734 zal haar nicht (dochter van Johan) Maria Charlotte van Raveschot de heerlijkheid Maasbommel verkopen aan ambtman en dijkgraaf van Maas en Waal, Otto, Rijksgraaf van Bylandt.

1713

In 1713 kwam zijn weduwe, Agnes Maria, naar Maasbommel. Dit jaartal is niet zonder betekenis. Het zou natuurlijk kunnen zijn dat de dood van haar man aanleiding is geweest naar Maasbommel te gaan, maar een andere reden ligt meer voor de hand. Op 25 februari 1713 namelijk stierf koning Friedrich I in Pruisen. Van 1688 tot 1701 was hij keurvorst, Friedrich III, in 1701 kreeg hij de titel 'König in Preussen' van keizer Leopold van Oostenrijk. Friedrich I was een man van pracht en praal, die zich graag spiegelde aan Lodewijk XIV, de Zonnekoning. Hij maakte van Berlijn een representatieve hoofdstad, steunde kunsten en wetenschappen, gaf grote feesten en onderhield een grote hofhouding. Daarmee maakte hij het land bijna failliet.

⁹ Andrees Allgemeiner Handatlas; III. Auflage, 1896. Stara O Tura behoorde lange tijd tot Hongarije.

¹⁰ Provinciaal Archief Gelderland, ORA, inventarisn^o 53; besloten en geopende testamenten.

¹¹ Idem

¹² Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Raad van Brabant, civiel proces nummer 2939 (J.R.: inmiddels Brabants Historisch Informatie Centrum, BHIC).

Zijn zoon, Friedrich Wilhelm I, bezuinigde in 1713 onmiddellijk op grote schaal, juwelen werden verkocht en tafelzilver werd omgesmolten om de staatsschulden te kunnen aflossen. Dichters, kunstenaars, geleerden, operazangers en toneelspelers, maar ook hofdames werden ontslagen. Hoogstwaarschijnlijk is Agnes Maria een van de slachtoffers der bezuinigingen geweest.

Het bespaarde geld werd door Friedrich Wilhem vooral aangewend om de Pruisische bureaucratie op te bouwen en een sterk leger te onderhouden. Hij is degene die de 'lange Kerle' liet aanwerven voor zijn leger Zijn zoon was Friedrich II, de Grote ¹³.

Een aparte eenheid in zijn leger vormde de 'Potsdamer Riesengard', een heel regiment van speciaal uitgezochte grote mannen

VERARMEDE KATHOLIEKE ADEL

Agnes Maria van Raveschot keerde terug naar het dorp van haar jeugd. Haar ouders waren Hubertus Engelbert van Raveschot, heer van Waspik en van Maasbommel en Anna van Boetbergen. De familie was katholiek, leden ervan maakten deel uit van de ridderschap van het Kwartier van Nijmegen, van het bestuur van het Ambt van Tussen Maas en Waal en van de schepenbank van Maasbommel. De familie bezat niet veel kapitaal en al even weinig bestuurlijke invloed. Dat laatste was een gevolg van het feit dat de familie katholiek was en in een gereformeerd geregeerd land geen poot aan de grond kreeg. Huybert Arnold van Raveschot, begin 18e eeuw heemraad van Maas en Waal en lid van de ridderschap van het Kwartier van Nijmegen, maakte in vergaderingen van de ridderschap een weifelachtige indruk, af en toe stemde hij tegen zijn eigen katholieke belangen in¹⁴. Ook in Maasbommel stelde de invloed van de familie niet veel voor. Weliswaar bezaten zij de titel Heer van Maasbommel, maar de enige rechten die aan die titel verbonden waren, waren het recht van de wind, het veer en de visvangst. Rechtspraak behoorde niet tot hun heerlijke rechten; beter hadden zij heren *in* Maasbommel kunnen heten. De enige manier om in het plaatselijk bestuur een vinger in de pap te krijgen bestond daarin dat zij schepen werden.

Huybert Arnold van Raveschot moest zich in 1717 laten welgevalen dat Loef Aerts van Ekeren hem uitmaakte voor hondsvot, waarbij hij 'sijne Hoogh Wegeboorenen' ook nog toevoegde: 'Cust de cont, hondsvot'. Zijne hoogwelgeborene kon Loef Aerts niet zelf opknopen aan de hoogste boom, maar moest naar de schepenbank om daar te pogen Loef Aerts een boete van 200 goudgulden op te laten leggen¹⁵.

In 1707 leenden Sophia van Stockheim, weduwe van Joost François Raveschot en haar zoons Balthasar Arnold en Johannes Gerardus 175 gulden van de plaatselijke kleermaker, Jan Toebast ¹⁶.

Conclusie: we hebben hier van doen met verarmde katholieke adel, die langzaam aan haar kapitaal, macht en invloed aan het verliezen was.

KRONENBURG

Agnes Maria stond er beter voor, financieel gezien. Direct na haar terugkomst kocht zij op 22 augustus 1713 het leengoed de Kronenburg van Frans van Bleiswijk en Anna Hogenhoek, resp. voogd en voogdesse van hun zoon Evert. De Kronenburg bestond uit huis, hof, schuur en boomgaard. De

¹³ Dr. Georg Weber, Lehrbuch der Weltgeschichte, zweiter Band, Leipzig 1876; pagina 311 e.v.; R.R. Palmer, A History of the modern world, 4e editie, New York 1971, pagina 243. Palmer vertelt nog dat de zoon, Friedrich Wilhelm, 2547 thalers uitgaf voor zijn kroningsfeest, waar zijn vader vijf miljoen thalers overhad voor zijn verheffing van keurvorst tot koning.

¹⁴ H. van Heiningen, De historie van het Land van Maas en Waal, 1965.

¹⁵ O.R.A.M. [J.R.: Provinciaal Archief Gelderland, O.R.A. Maasbommel] Inv. n° 40, tweede deel, folio 153.

¹⁶ Idem, folio 83.

volgende landerijen hoorden erbij: Gansacker, Blick (bleek), Polder, Vergert, Polderdijckke, Koeijweide, Bulck, alles tezamen 19,5 morgen ¹⁷.

In de genoemde leenboeken wordt (blz. 89) vermeld dat Agnes Maria van Raveschot, een week na het overlijden van haar man, F.Ph. von Plotho, haar beslote dispositie laat approberen op 20 juli 1714.

Agnes Maria, bijgestaan door haar dienaar Jura Engelberts begon aan een onbezorgde oude dag. Na enige jaren begon zij zich zorgen te maken over haar naderende einde. Op 24 juli 1715 maakte zij eigenhandig haar testament op. Samen met haar gekozen mombler [J.R.: 'voogd'] in deze, Jan Aertsen Sob, leverde zij dit testament op 23 april 1716 in bij de schepenen. Het testament werd omschreven als: een besloten papier, op vijf plaatsen met zwarte lacken (zegels) gecacheteerd en gesloten.

HET TESTAMENT

In de winter van 1720 stierf Maria Agnes; haar testament werd overhandigd aan Jura Engelberts. Deze verbrak de vijf swarte lacken, las het testament en liet de schepenen de echtheid ervan vaststellen. De inhoud van het testament moet voor hem verheugend en voor de familie Van Raveschot een schok geweest zijn: Jura erfde de Kronenburg met bijbehorend land en daarenboven: huisraad, beddengoed, linnen, koper, tien kisten en kasten, zilver en goud, gemunt en ongemunt, voorts paarden en beesten. 'Dan sa erven en besterven alles op mijnen getrouwen dinaer Iora Engelbert die ick opgebracht heb, die ick sulx alles ter consideratie van sijnen getrouwen diensten geven en macke'. Slechts haar vaderlijke erfgoederen laat zij aan haar verwanten over. De enige voorwaarde die Agnes Maria aan Jura stelt is de volgende: 'ende mijn aerenboven op sijnen kosten mijn te begraven, dat sal ick iora self op schrift geven'. En zij besluit: 'dat het bovenstaende mit eigen handt geschreven, rijpelijk examinert ende alles overwege wesende, ook met mijn pischop onder tijckent en bekreftich gemaect op Kroenenboerg tot Masbommel, Lasten willen. Iulus den 24, 1715, Agnes Maria van Raveschot, wedewe edeller van Platoo'.

Dat Jura Engelberts nu een rijk man was geworden, bleek uit de taxatie die hij liet uitvoeren door schepenen van Maasbommel op 13 april 1720 ¹⁸. De hele erfenis was 3835 gulden waard. Huis, hof, schuur en boomgaard werden getaxeerd op 1700 gulden, de landerijen op 1135 gulden.

Overigens erfde Jura ook alle schulden die zijn meesteres achterliet. Het is nu wel duidelijk dat er tussen Agnes Maria en Jura een bijzondere band bestond. Als er niet het verschil in afkomst was geweest (zeer belangrijk in die tijd), zou men eerder denken aan een band tussen moeder en zoon dan tussen meesteres en dienaar.

EEN BRUIDSKLEED VAN 52 GULDEN

De erfenis stelde Jura in staat een aantrekkelijke partij uit te zoeken op de huwelijksmarkt. Op 21 september 1720 trouwde hij te Teeffelen met Maria Anna de Leeuw, dochter van Peter de Leeuw, ontvanger van het Ambt Tussen Maas en Waal, en van Johanna Mulders. Peter de Leeuw stond in hoog aanzien bij de rooms-katholieke adel van Maas en Waal. Verschillende adellijke personen werden peter en meter bij de doop van zijn kinderen; onder hen ook enkele Van Raveschot's. Jura en Maria Anna zullen elkaar hebben leren kennen via deze familie. Peter de Leeuw was een rijk man. Hij bezat een

¹⁷ Idem, folio 202.

¹⁸ Idem.

huis en de nodige landerijen in Alphen, land in Dreumel en een achtste deel van een brouwerij in Grave. De waarde van de erfenis bij zijn dood beliep zo'n 40.000 gulden ¹⁹.

Maria Anna de Leeuw kreeg een zeer behoorlijke bruidsschat mee, althans de belofte van een bruidsschat: zij zou een bedrag van 600 gulden krijgen. Verder beloofde haar vader haar bruidskleed te vergoeden. Dat bruidskleed moet iets zeer moois geweest zijn: het was namelijk 52 gulden waard ²⁰. Om een indruk te geven van de waarde van zulke bedragen: een arbeider kreeg in die dagen voor een dag hard werken ten behoeve van de polder een vergoeding van 12 stuivers; een jaarloon van een goed geschoolde en goed betaalde arbeider of handwerksman bedroeg zo'n 400 gulden.

Voor een bescheiden huisje telde men ook 400 gulden neer. Kortom: het moet een luisterrijke bruiloft geweest zijn.

Na de dood van Peter de Leeuw namen Jura en Anna hun (schoon)moeder in huis op, zodat zij kon genieten van een onbezorgde oude dag. Dat was een niet geheel en al onbaatzuchtige daad: op 22 juli 1735 liet Jura beslag leggen op de gereede en ongereede goederen van de weduwe De Leeuw en haar kinderen (waartoe ook zijn vrouw behoorde!) en hij eiste betaling ten eerste van de 600 gulden bruidsschat, vergoeding van het bruidskleed van 52 gulden en verder wilde hij maar liefst 1132 gulden kostgeld voor zijn schoonmoeder. Die was op dat moment twee jaar bij hem in huis. Dat Jura overging tot deze beslaglegging is wellicht te verklaren uit geldgebrek. In 1735 verkocht hij twee stukken grond. Voor en na verkochten hij en naderhand zijn erfgenamen de erfenis van Agnes Maria van Raveschot. In 1745 leenden Jura en Maria Anna 1000 gulden van Willem Story en Gerdina van Baak; ook al een teken dat het niet goed ging.

BIJBAANTJES

De hoogste bestuurlijke functie die Jura bekleed heeft, was buurmeester. Als zodanig werd hij benoemd in 1724, 1733, 1739, 1740, 1746 t/m 1749 en 1751 t/m 1755 ²¹. Als buurmeester moest hij toezien op het onderhoud van dijken, kaden, sloten, wegen, sluizen, enzovoorts, verder moest hij belastingen innen, hetgeen deze functie tot een gevaarlijke maakte: een buurmeester kon op zijn persoonlijk eigendom worden aangesproken als hij te weinig belastingen binnenbracht. Na 1733 werden de belastingen verpacht aan belastingpachters en werden buurmeesters van deze taak ontheven. angezien het buurmeesterschap ook altijd wel wat opleverde werd dit ambt aantrekkelijk; werden tot dan toe de katholieken met dat baantje opgescheept, vanaf 1733 zien we ook hervormden als buurmeester optreden. Verder moest Jura kleine klusjes opknappen en reisjes maken. In 1724 moest hij bijvoorbeeld naar Druten om een dijkantaarn aan te schaffen. Een buurmeester was medeverantwoordelijk voor de opstelling van de dorpsrekening en dorpszetting (de omslag van de uitgaven van het dorp over het aantal morgens per grondeigenaar). We

Akte van aanstelling van W. Christius, Jura Engelbarts en J.H. Hiebendaal tot jachtopzieners in Maas en Waal.

Ik Otto grave van het land, Amptman, Jager en Jacht,
graaf des Ampts en tuten maal en waal, ingevolge
Placaten door syn Hoogheydt Don Heere Christiaan
Houwerd op de jacht jaermanent, daer toe geauthoriseert
lynde, des land en jachtmeester mit den, dat ik tot bezogje
de jagers en opzieners van de jacht in den Ampte van
tuten maal en waal hebbe aangeleest en geconmitteert,
gelijck aanteltte en committere krogt dehd, en sulds tot
myne reconite toe, die ik mij ten allen tijden ben verclaren
te, de Postmen van W. Christius van Over en Nederwaal,

¹⁹ [J.R.: Provinciaal Archief Arnhem] Oud Rechterlijk Archief Bank van Maas en Waal, Inv. n° 137, folio 299 t/m 307: boedelscheiding door de weduwe en de kinderen van Peter de Leeuw. Meer over Peter de Leeuw in : H. van Heiningen, De historie van het Land van Maas en Waal, pagina 50.

²⁰ O.R.A. Bank van Maas en Waal, inv. nr. 135, d.d. 22 juli 1735.

²¹ [J.R.: Regionaal Archief Nijmegen] Gemeentearchief Nijmegen, Archief Voormalige Dorpspolder Maasbommel, inv. nrs. 8911, 8919, 8924, 8926, 8928 t/m 8932 en [J.R.: Provinciaal Archief Arnhem] O.R.A.M. inv. nr. 1.

vinden de handtekening van Jura dan ook onder een aantal rekeningen van de dorpspolder van Maasbommel. Hij ondertekende steeds met: Jura Engel Bartz. Jura Engelbarts werd geen schepen, kon geen schepen worden, omdat hij katholiek was. De betere baantjes in Maasbommel waren voorbehouden aan de gereformeerden: schepen, secretaris, onderwijzer, richter. Alleen de katholieke Van Raveschot's werd toegestaan de functie van schepen te vervullen.

In 1751 werd Jura door de ambtman van Maas en Waal, Otto graaf van Bylandt, aangesteld tot beëdigd jager en opziener van de jacht in de dorpen Appeltern, Altforst, Maasbommel, Alphen en Dreumel.

December 1755 werd Jura ziek en voelde dat zijn einde naderde. Hij liet de schepenen komen en maakte, samen met zijn vrouw, zijn testament op ²². Zij benoemden elkaar tot enige erfgenaam. In geval van overlijden van een van beiden zou zoon Jacob een legaat uitgekeerd krijgen. Jacob werd bevoordeeld boven zijn broers en zusters omdat hij bij zijn vader en moeder in huis woonde en voor hen zorgde. Jura overleed op de Kronenburg op 5 januari 1756. Zijn vrouw stierf op 1 juli 1767.

Handtekening Jura Engelbarts, onder een dorpsrekening van Maasbommel van 1724, afgehoord op 2 november 1725. De andere ondertekenaars zijn: Pieter Jan Poelman, richter van Maasbommel, Arias Huijbers (Gouverneurs), mede-buurmeester, J.J. van Nuijsenborgh, een van de uitheemse grondbezitters Steven van Herwaarden, schoolmeester, M. van Wachendonck, dominee, Wouter Rink, de dijkschou Cornelis van der Velden, schepenen en Jan Erckelens, schout van Maasbommel.

HET NAGESLACHT

Jura kreeg zoals in de inleiding vermeld, acht kinderen en tenminste 31 kleinkinderen en ook verder talrijke nakomelingen. Ongetwijfeld zijn er in Maas en Waal de nodige mensen die op de één of ander manier van hem afstammen en bij wie dus enig Slavisch bloed door de aderen vloeit. Voor de genealogen onder hen vermeld ik hier de kinderen uit het huwelijk Engelberts-De Leeuw. Het zijn:

Handtekening Jura Engelbarts, onder de dorpsrekening van 1724, afgehoord op 6 juni 1754. De handtekening van Jura is 1½ jaar voor zijn dood, al duidelijk minder krachtig.

1. Jacobus, overleden of begraven te Maasbommel 15 april 1774, trouwt Maasbommel 4 december 1757 Joanna van Ekeren, dochter van Aert Loeffen van Ekeren en Jenneke Franssen. Zij kregen 7 kinderen waaronder Arnoldus. Arnoldus erfde van zijn vader in 1774 de Kronenburg. Toen Arnoldus stierf op 20 juni 1805 werd hij Aard Engelbart van de Kronenburg genoemd, hij was toen dus nog eigenaar.
2. Ida Maria Catharina, overleden Maasbommel 1 maart 1793, trouwt (ca 1745) met Dirk van Dijk, overleden Maasbommel 5 april 1783. Zij kregen 10 kinderen.
3. Peter, of Pieter, overleden Maasbommel 27 februari 1795, trouwt (1) Amsterdam 25 november 1774 Helena Kruis, weduwe Barent Luurman, trouwt (2) Amsterdam 17 augustus 1781 Elisabeth Rigters, geboren Loenen, overleden

²² [J.R.: Provinciaal Archief Arnhem] O.R.A. Maasbommel, inv. nr. 52, testamenten

Maasbommel 1813. Uit het eerste huwelijk tenminste 1 kind: Jan, geboren te Amsterdam. Uit het tweede huwelijk 1 kind.

4. Hendrina Gertrudis, overleden Maasbommel 23 februari 1793, trouwt Maasbommel 14 februari 1751 met Gerardus de Groot, overleden Maasbommel 26 maart 1785, zoon van Jan Jansen de Groot en Magdalena Loeffen van Ekeren. Ze hadden 10 kinderen.

5. Arnoldus Antonius, trouwt Appeltern 19 mei 1760 Maria Hermans alias Coijmans uit Munnikewoerd. Zij kregen twee kinderen.

6. Johanna Petronella.

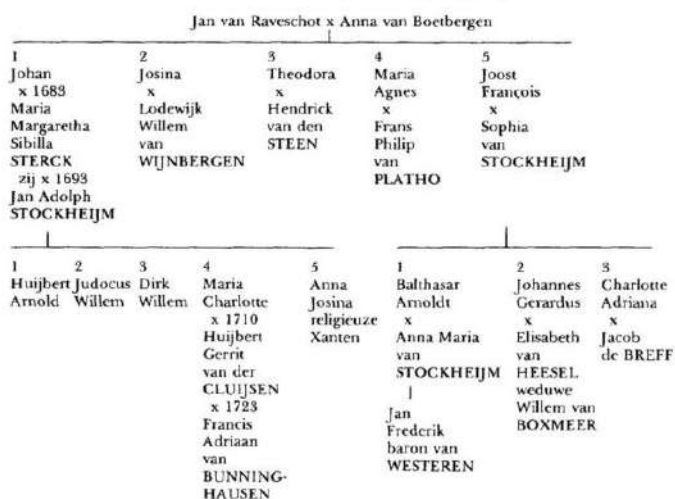
7. Maria Agnes (genoemd naar Agnes Maria van Raveschot) en

8. Gerardus. De laatste drie zijn alleen vermeld als doopgetuigen bij de kinderen van hun broers of zusters.

Nota Bene: het doopboek van Maasbommel begint pas in 1746, van geen van de bovengenoemde kinderen is daardoor de doopdatum gevonden.

Jura is de Slavische vorm van Georgius, of Sjors. Verschillende van de kleinkinderen van Jura hebben de voornaam Georgius.

DE FAMILIE VAN RAVESCHOT (fragment)

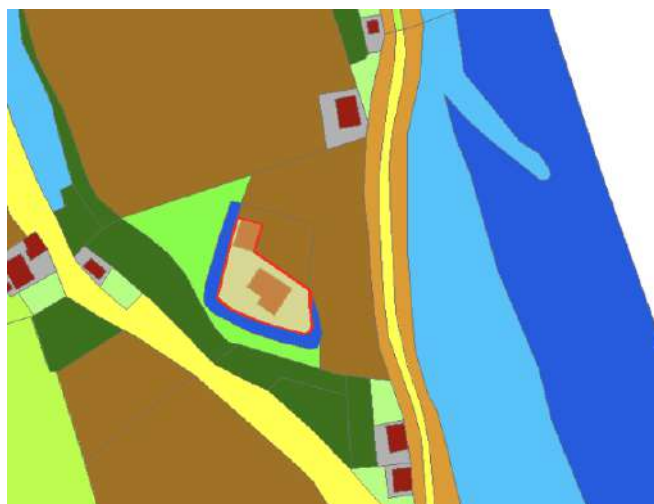

Jan, Johan, Huijbert Arnold en Maria Charlotte waren achtereenvolgens heren respectievelijk vrouwen van Maasbommel.

Anna van Boetbergen was niet met Jan van Raveschot getrouwd, maar met Hubertus Engelbertus van Raveschot, Heer van Waspieck

De bewering dat Jan, Johan, Huijbert, Arnold en Maria Charlotte heren, resp. vrouwen van Maasbommel waren is onjuist. Het waren:

- 1574 Johan van Boetbergen
- 1602 Elbert van Boetbergen (onthoofd 1621)
- 1622 Johan van Boetbergen
- 1648 Anna van Boetbergen/Hubertus Engelbertus van Raveschot
- 1683 Johan van Raveschot
- 1693 Joost François van Raveschot
- 1720 Maria Charlotte van Raveschot
- 1734 Otto, Rijksgraaf van Bylandt
- 1768 Christoph Walraven Lubbert van Bylandt

Maasbommel (Gelderland 1832 percelen)	
Gemeente	Maasbommel
Sectie	C
Perceel nr	116
Toevoegsel	
Volg nr	0
MapImage	MIN05111C01
PerceelID	Maasbommel C116
Plaatselijke benaming	Maasbommel
Naam	Engelberts
Voornaam	Jurien
Beroep	landbouwer
Woonplaats	Maasbommel
Artikelnr	32
Soort eigendom orig	huis en erf
Inhoudsgracite	1900
Klasse 1	1900
Klasse 2	0
Klasse 3	0
Klasse 4	0
Klasse 5	0
Klasse gebouwd	6
Tarief 1	532
Tarief 2	n

(HISGIS) Kadaster 1832: Jurrien Engelberts

Tot slot

Als Jura is gestorven en op 5 januari 1756 is begraven, wordt enkele weken later op 21 februari 1756 Jacobus Engelberts als erfgenaam van zijn vader Jura, beleend met de Kronenburg. Arnoldus Engelberts, de zoon van Jacobus en kleinzoon van Jura - hij is dan nog minderjarig - wordt daarmee beleend op 24 oktober 1775 hetgeen opnieuw gebeurt op 17 oktober 1788 als hij meerderjarig is geworden.

Op 28 juni 1833 vindt er op het kantoor van notaris Jan Wigbertus Geerligns in Maasbommel een belangrijk moment plaats als de Kronenburg door de laatste nazaat van Jura wordt verkocht. Uit de

akte van die dag blijkt dat Jacob Engelbarts en zijn vrouw Johanna van Ekeren de Kronenburg hadden nagelaten aan hun tweede zoon, Georgius (Jurriën) Engelbarts, die getrouwd was met Agnes Luijpen. Hun zoon, Jacobus Johannes Engelbarts - kennelijk bij gebrek aan nazaten - machtigt zijn zuster

Johanna Petronella Engelbarts op 19 juni 1833 om namens hem en samen met de overige erfgenamen ²³ de hofstede De Kronenburg met landerijen voor 900 gulden te verkopen aan neef Simon Luijpen²⁴, landbouwer te Maasbommel.

Het geheel bestaat uit: "huis, hof, boomgaard, bouw- en weiland, wilgenbos en water gelegen onder

Maasbommel, deels ten oosten en deels ten westen van de Veldwijksestraat, groot samen volgens de kadastrale opmeting onder Sectie C N°s 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 126, 139, 140, drie bunder achtenveertig roeden dertig ellen, en zulks zodanig als het verkochte is gelegen bij de verkoopende grootouders wijlen Jacob Engelbarts en Johanna van Ekeren" (zie hierboven).

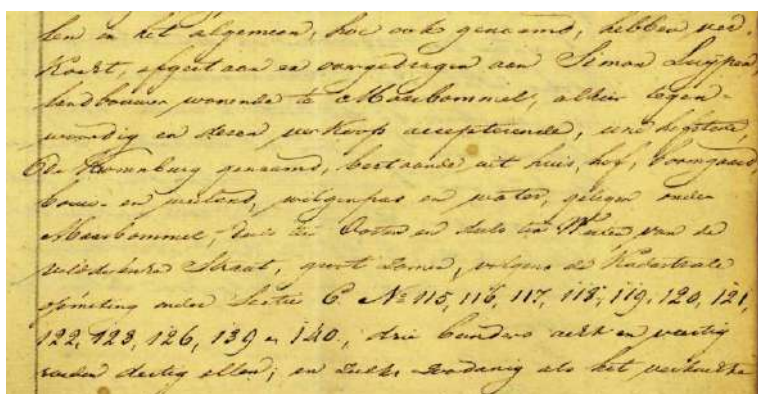
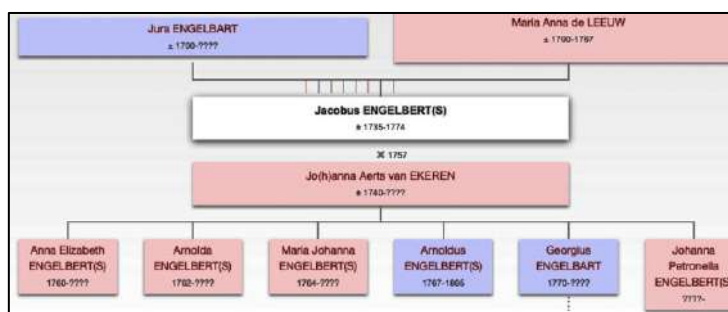
Simon Luijpen (geb.13-10-1795) uit Maasbommel is op 18 februari 1829 getrouwd met Maria Meijs (geb.19-8-1794) uit Macharen en bij de koop van de Kronenburg is hij 38 jaar oud. Ze zullen drie kinderen krijgen: Jan (geb. 4-11-1829), Maria (geb.9-6-1831) en Cornelia (geb. 23-7-1833).

Moeder Maria Meijs overlijdt jong, op 10-9-1847, 53 jaar oud. Simon Luijpen overlijdt 19 juli 1858 op 62-jarige leeftijd.

Ruim een jaar na zijn overlijden, wordt op 4 april 1861 bij notaris J.W. Geerligns de boedel van Simon en Maria verdeeld. Dochter Maria Luijpen, in gemeenschap van goederen getrouwd met de Machareense koopman Peter van Asdonk, krijgt onroerend goed en geld ter waarde van in totaal 4200 gulden, Jan

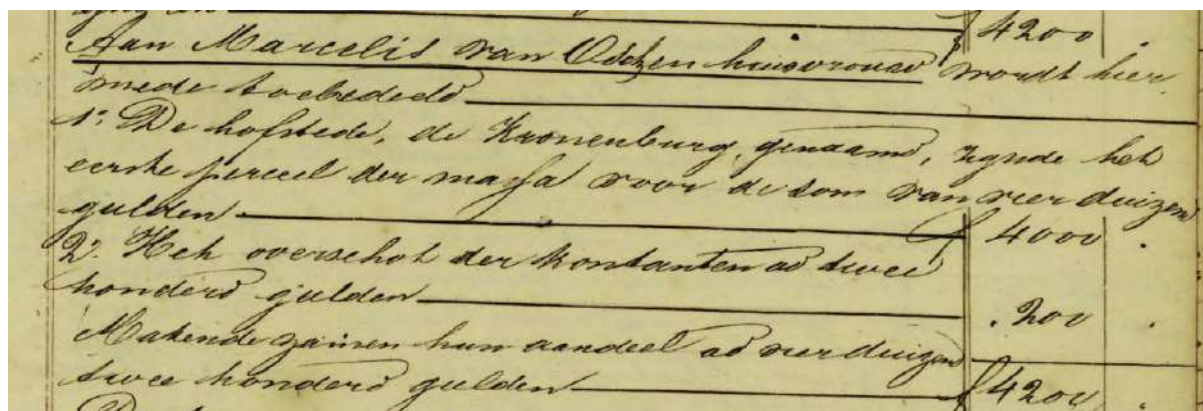
machtiging van Jacobus Johannes Engelbarts, 19 juni 1833 getekend op de Kronenburg

²³ Jacobus Johannes Pansier, Anna Pansier, Grada Pansier, Arnold van de Koolwijk en zijn vrouw Johanna Petronella Pansier.

²⁴ Zoon van Joannes Luijpen (1763-1803), broer van Agnes Luijpen, gehuwd op 19-11-1793 met Cornelia Coijmans.

Luijpen, alleenstaand, krijgt eenzelfde bedrag aan onroerend goed en geld en Cornelia, die kort daarvoor (9-2-1861) in gemeenschap van goederen is getrouwd met de Maasbommelse landbouwer

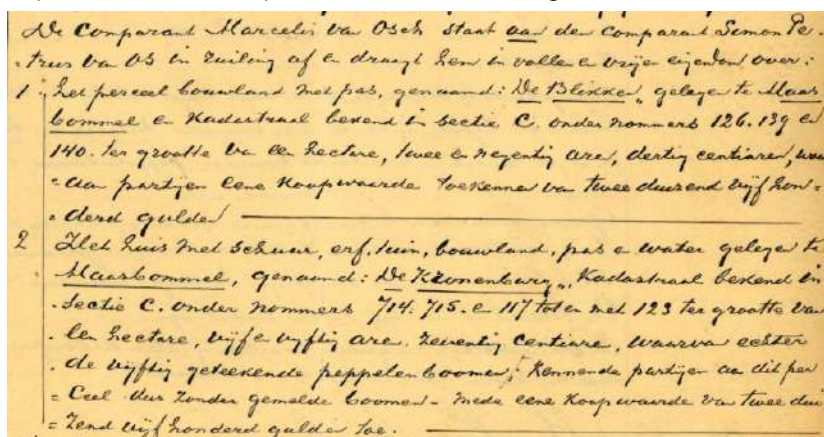

Cornelia Luijpen en Marcelis van Osch krijgen de Kronenburg met een waarde van 4000 gulden.

Marcelis van Osch (1839-1911) krijgt voor hetzelfde bedrag o.a. de Hofstede de Kronenburg.

Marcelis en Cornelia krijgen negen kinderen ²⁵, waarvan de eerste, zoon Simon Petrus is. Deze Simon Petrus trouwt op 18-11-1897 met Cornelia Petronella Carpaij (1865-1935), dochter van kuiper Hubertus Carpaij en Wilhelmina van Ekeren.

Op 27 februari 1908 komen vader Marcelis en zoon Simon Petrus van Os ('moderne spelling') bij de Maasbommelse notaris N.F. van der Heijden om onroerend goed te ruilen. Marcelis brengt een perceel bouwland in, De Blikken (kad. C 126, 139 en 140) met de waarde van 2500 gulden alsmede: 'Het huis met schuur, erf, tuin, bouwland, pas en water gelegen te Maasbommel, genaamd De Kronenburg (kad. C 714, 715 en 117 t/m 123, ter waarde van 2500 gulden'. Hij ruilt deze percelen met Simon Petrus die een perceel bouwland in Maasbommel (kad. B 244 en 239), ter waarde van 2000 gulden en het huis met erf, tuin en boomgaard te Maasbommel (kad. B 241, 242, 243 en 687) [J.R.: hoek Veldijkststraat-Heerstraat] ter waarde van 1000 gulden inbrengt. Het verschil in waarde tussen het bezit van vader en zoon, groot 2000 gulden, moet Simon Petrus voor de eerste mei van dat jaar aan zijn vader hebben overgemaakt.

deel van de 'acte van ruiling' van 27-2-1908

Na twintig jaar eigenaar te zijn

geweest van de Kronenburg overlijdt op 5 april 1928 Simon Petrus op 66-jarige leeftijd. Met zijn vrouw Cornelia Carpaij had hij zes kinderen gekregen, zes dochters ²⁶!

²⁵ Simon Petrus 1861-1928, Johanna Maria 1863-1941, Maria 1864-1917, Henricus Jacobus 1866-1933 (priester te Megen), Anna Jacoba 1868-1897, Jacoba 1870-1944, Johannes Gerardus 1872-1893, Maria Antonia 1874-1961, en 1876 een levenloos kind.

²⁶ Anna Jacoba 1899, Wilhelmina Petronella 1900, Cornelia Maria 1901, Hubertha Johanna 1903, Marcilia Johanna 1905 en Petronella Cornelia 1907.

In de gemeente Maasbommel is gistermiddag circa 3 uur een hevige brand uitgebroken in het voormalige kasteel Kronenburg, dateerende uit 1200, dat vroeger geheel door grachten omringd was, maar dat thans als boerderij is ingericht en bewoond werd door den landbouwer F. Wessels.

Het vuur vond direct gretig voedsel in de met riet bedekte daken en deelde zich weldra mede aan de achter de boerderij gelegen landbouwschuren en kippenhokken, zoodat het geheele complex weldra een vuurzee was, die aangewakkerd werd door den krachtigen wind.

Het geheele complex viel dan ook ten offer aan het vuur. De brandweer van Maasbommel stond met haar primitieve middelen machteloos. Bovendien waren de slooten en wat er nog resteert van de kasteelgrachten droog door de langdurige hitte, zoodat men het water heelemaal uit de Maas moest halen, waartoe men weer niet over voldoende slangenmateriaal beschikte.

20-06-1934, De Amsterdammer

brandweer staat door gebrek aan lange slangen machteloos en niet lang daarna zijn alle gebouwen en schuren in de as gelegd.

Op 6 augustus 1934, nauwelijks twee maanden na de vernietigende brand krijgt Wessels vergunning voor de bouw van een nieuwe boerderij. Het restant van de slotgracht wordt gedempt. In 1965 volgt de bouw van een veldschuur en in mei 1966 de bouw van een varkensschuur. Ook in 1972 en 1978 vinden

Van links naar rechts: de zonen Jo Wessels en Piet Wessels, vader Frans Wessels, moeder Theodora Wessels, de dochters Riek Wessels en Dora Wessels omstreeks 1938 bij hun nieuwe boerderij. Bron: Collectie Wim Daanen

En het zijn deze 'gezusters' waarvan bekend is dat ze de boerderij De Kronenburg slechts enkele jaren na het overlijden van hun vader zullen gaan verkopen.

Begin dertiger jaren van de vorige eeuw komen Frans en Theodora Wessels met hun kinderen vanuit Reek (NB) in Maasbommel wonen. Na een kortstondig verblijf op de boerderij van de weduwe van Aanholt op de Woerd in Altforst, kopen ze na een tip van - naar het schijnt - loonwerker Marius Toonen Dekkers, De Kronenburg van de genoemde 'gezusters' van Osch.

Maar op dinsdag 19 juni 1934 slaat het noodlot toe. 's Middags om drie uur ontstaat er brand in de boerderij de Kronenburg van Frans Wessels. De

er nog (ver)bouwactiviteiten plaats aan de boerderij en woning van de familie Wessels.

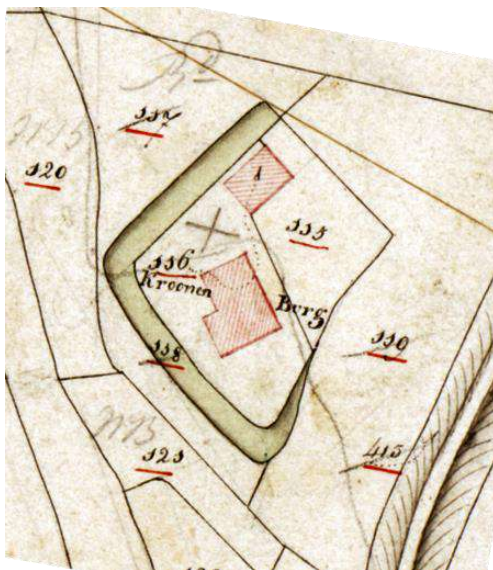
Frans en Theodora hebben rond 1958 de boerderij verlaten en zijn teruggekeerd naar hun geboortestreek in Noord-Brabant. Hun zoon Piet (1920-1977) heeft de boerderij met zijn vrouw Jo Steenbruggen (1922-2005) voortgezet tot aan zijn overlijden. Daarna neemt hun zoon Frans (1954-1999) met zijn vrouw W.J.H. Willemien Driessen de boerderij over²⁷.

²⁷ Met dank aan Dinie Wijgerse en Wim Daanen voor de foto en overige informatie over de familie Wessels.

Maar na de oorlog, als de landbouw in snel tempo gemoderniseerd wordt en in het Land van Maas en Waal in het kader van een grootschalige ruilverkaveling tientallen boerderijen vanuit de dorpen naar 'boerderijstraten' in de komgronden worden verplaatst, is het duidelijk dat een boerderij ingeklemd tussen Bovendijk en Velddijksestraat vanuit agrarisch oogpunt weinig toekomst heeft.

In 2008 verkoopt Willemien Driessen het perceel en opstallen van de Kronenburg.

Wat vele eeuwen geleden begon als een kasteeltje van de adel, maar vermoedelijk al ruim voor de 18e eeuw een boerderij werd, wordt daarmee op adres Velddijksestraat 10 een grote 'burgerwoning' op een groot perceel met als eigenaar het gezin van Gerard Klop.

1832 (kadaster)

2022 (Google Earth)